

Tutkimus

Pahat energiat lautasella

(Aleksi Ahtola, Yliopisto 11/2006)

Uskotko pahoihin energioihin? Siinä tapauksessa suhtaudut luultavasti myönteisesti luomuun ja torjuvasti gm-ruokaan.

Ruuassa on taikaa. Taikauskaiset ihmiset ovat näet muita hieman hanakampia uskomaan luomuruuan ihanuuteen ja gm-ruuan turmiollisuuteen. Se selviää psykologian tutkija **Marieke Saherin** tuoreesta väitöskirjasta, jossa hän oli tutkinut ruokaan ja vaihtoehtolääkintään liittyviä arkiuskomuksia.

— Käsittelin sellaisia ruokaan ja terveyteen liittyviä uskomuksia, joiden on sanottu kielivän jopa taikauskosta. Näistä arkiuskomuksista tavalliset ihmiset ja tutkijat ovat jyrkästi eri mieltä.

Saher sanoo alkujaan itsekin yllättyneensä sitä, että tieteilijöiden mukaan terveydellisiä, ekologisia tai makueroja ei luomu- ja tavanomaisen ruuan välillä juuri ole, toisin kuin monet uskovat. Tutkijat eivät myöskään pidä geenimanipuloituja tuotteita Saherin mukaan sellaisina peikkoina kuin mitä tavalliset kengänkuluttajat.

— Monet ihmiset yhdistävät puhtauden tuotantotapaan. Kuitenkaan koevihannesteni puhtaudessa ei ollut mitään tieteellisesti todistettua eroa, olivat ne sitten luomu- tai tavanomaisesti viljeltyjä.

Saher kertoo erään toisen tutkijan kokeesta, jossa koehenkilöt olivat selvästi harmissaan, jos luomuomina rikkoi ennakko-odotukset ja maistui huonommalta kuin tavanomaisesti viljelty.

Olet sitä mitä syöt

Saher ei välttämättä halua moralisoida niitä, jotka eivät luota rationaaliseen tietoon. Hän kuitenkin haluaa varoittaa siitä, että tunteet ja vaistot voivat viedä harhapoluille, mikäli tieteellistä tietoa ei samalla oteta huomioon.

"Terveellisesti syöviä pidettiin muita kurinalaisempina ja epämiellyttävämpinä."

— Intuutiolla on oma arvonsa, mutta se voi johtaa myös harhaan. Sosiaalisessa kanssakäymisessä emme pärjäisi ilman intuitiota. Jos vain rationaalisiin perustein tehtäisiin sosiaalisia päätöksiä, niin kaikki haluaisivat rikkaan ja hyvännäköisen kumppanin, mutta tunteilla ei olisi väliä.

Juice Leskisen tunnetussa joululaulussa *Sika* esitetään käsitys, että ihminen on sitä, mitä hän syö. Marieke Saher hiippaili Leskisen jäljillä, sillä hän tutki ihmisten tapaa tehdä toisistaan päätelmiä ruokavalion perusteella.

— On todettu, että ihmiset suhtautuvat johonkin ruokaan taikauskaisesti, ikään kuin se vaikuttaisi myös moraaliin ominaisuuksiin. Omassa tutkimuksessani en aivan päässyt samaan tulokseen. Kyse on ihmisten ehkä vähän mustavalkoisesta johdonmukaisuudesta eikä niinkään taikauskosta, Saher pohtii.

"Intuiolla on oma arvonsa, mutta se voi johtaa myös harhaan."

Saherin mukaan terveellisesti syöviä pidettiin muita kurinalaisempina mutta myös epämiellyttävämpinä. Eikö kansa tavallaan ole oikeassa? Eikö liiallinen terveystoiminta ole sairasta?

— Kuvaamasi ilmiö on ilmeisesti menossa kohta viralliseen tautiluokitukseen. Äärimmäisyyksiin vedettynä voi kaikki, jopa terveydestä huolehtiminen, olla haitaksi. Kohtuus kaikessa.

Telepatiasta homeopatiaan

Saherin tutkimuksissa kaikkein läheisin side taikauskaisuuteen oli vaihtoehtolääkinnällä. Vaihtoehtolääkinnän kannattajat uskoivat kaikkein eniten paranormaaleihin ilmiöihin, kuten astrologiaan, telepatiaan ja kädestä ennustamiseen. Tämänäyttävään ajattelun taipuvaisilla henkilöillä oli valmius ylittää biologian, psykologian ja fysiikan rajat.

— Jos väittää, että energia on hyvä tai paha, niin siinä menee pahasti fysiikan ja psykologian käsitteet sekaisin. Se ei välttämättä tarkoita, että fysiikan tiedot olisivat jääneet lukematta, vaan tapa käsitellä tietoa on erilainen, Saher kertoo.

Hänen mukaansa ihmisillä on välillä keskenään ristiriitaisia rationaalisia ja taikauskaisia käsityksiä eri ilmiöistä eikä rationaalinen tieto välttämättä kumoa taikauskoo. Mutta tarvitseeko edes: eivätkö kaikki tällaiset ennustajat ja uskomukset ole oikeastaan aika kivoja?

— No, kivoja ne nimenomaan ovat. Joskus viihde näyttää kiinnostavan enemmän kuin tiede, varsinkin iltapäivälehdissä. Se vetoaa ihmisiin. Filosofit voivat pohtia, milloin se on vahingollista ja milloin se taas viihdyttää ja ilahduttaa ihmisiä, Saher nauraa.

Marieke Saher

- syntynyt 1974 Nijkerkissa Alankomaissa.
- aloitti opinnot 1994 Utrechtin yliopistossa.
- vaihto-oppilaaksi Helsingin yliopistoon 1996, varsinaiseksi opiskelijaksi 1999.
- valmistui 2002 filosofian maisteriksi.
- väitöskirja *Everyday beliefs about food and health* tarkastettiin 4.9. Helsingin yliopiston käyttätymistieteellisessä tiedekunnassa.

Luomu on laatua

Kuva: Elina Särkelä syö luomuruokaa eettisistä syistä.

Elina Särkelä, 25, on Helsingin yliopiston vegaanit ry:n puheenjohtaja ja opiskelee ympäristöbiologiaa. Särkelän mielestä **Marieke Saherin** tutkimus on oikean suuntainen: asenteissa suhteessa ruokaan on mukana usein vahva tunnelataus.

— Perusteet veganismilleni ovat eettiset. Tunteella ja järjellä on molemmilla vahva vaikutus. Jos satakiloisella siällä on elintilaa vain neliometri, se on liian vähän. Ilman muuta myös tunne vaikuttaa mielipiteeseeni.

Vegaaniruokavalion lisäksi Särkelä on luomuruuan suosija. Hänen mielestään ei ole lainkaan yksiselitteistä, että teollisesti viljelty ja luomuruoka olisivat saman makuisia tai yhtä puhtaita. Hänen mukaansa tutkimustulokset asiasta ovat ristiriitaisia. Särkelälle itselleen maku tai puhtaus ei ole ensisijaista.

— Valinta on ideologinen. Toivon, että luomuruokaa suosimalla pystyn vaikuttamaan siihen, että yhteiskunnallinen kehitys muuttuu ympäristöystävällisempään ja kestävämpään suuntaan.

Elina Särkelä myös painottaa luomuviljelyn kokonaisvaikutusta ympäristöön: luomumaanviljely ei vaikuta ympäristöön yhtä haitallisesti kuin tavanomainen. Esimerkiksi luomupeltojen pientareet ovat monimuotoisempia, koska kemiallisia torjunta-aineita ei käytetä.

Hän kertoo myös tutkimuksesta, jonka mukaan luomuruokaa syövien lapsien elimistöstä löytyi vähemmän jäämiä haitallisista aineista. Särkelän mielestä ainakin yksi positiivinen makuero luomuruuan hyväksi on helposti havaittavissa:

— Luomuporkkanat ovat selvästi parempia kuin tavalliset. Tavalliset porkkanat ovat kitkerämpiä ja puisevampia.

— Opiskelen biologiaa ja minulla on luonnontieteellinen maailmankuva. Pyrin hyödyntämään mielipiteissäni tieteellisiä tutkimuksia. Minulla ei ole mitään vaihtoehtolääkintää vastaan, mutta turvaudun yleensä perinteisen lääketieteen tarjoamiin lääkkeisiin, ja ufoihin en usko.